

якості торговельних послуг, наданні грошових позик підприємцям малого бізнесу для створення нових торговельних закладів або для технічного переоснащення існуючої торговельної мережі, особливо в сільській місцевості тощо.

Література

1. Корнус О.Г. Сфера обслуговування населення Сумської області: суспільно-географічні аспекти / О.Г. Корнус, К.А. Немець, Л.М. Немець, А.О. Корнус. – Х. : Видавництво ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2009. – 225 с. 2. Статистичний щорічник Сумської області за 2015 рік / [за ред. Л. І. Олехнович]. – Суми : Сумське обласне управління статистики, 2016. – 578 с.

Summary

O.H. Kornus, O.O. Lytvynenko. Territorial Organization of Trade Service For the Population of the Sumy Region.

The article deals with social-geographical features of the territorial organization of trade service for the population of the Sumy region. It was calculated the coefficient of social density of trade enterprises and the index of localization of trading institution. The groups of administrative districts of Sumy region in terms of development of trading service were highlighted. Described the priority ways of development of the sphere of trade service.

Key words: trade, territorial organization, Sumy region, social density coefficient, localization index.

УДК 911.3 (477.52)

Д.В. Фролов

ДЕМОГРАФІЧНА СИТУАЦІЯ У ТРОСТЯНЕЦЬКОМУ РАЙОНІ

У статті досліджено демографічну ситуацію у Тростянецькому районі. Охарактеризовано динаміку чисельності населення, народжуваності, смертності, природного приросту, міграції населення. Розглянуто співвідношення між чоловіками та жінками. Проаналізований статеві-віковий склад населення на основі розподілу населення за статтю та віком. Визначені основні причини несприятливої демографічної ситуації, що склалися у місті та як вони впливають на основні показники народжуваності, смертності природного приросту та міграції населення. Подані рекомендації для поліпшення демографічної ситуації у Тростянецькому районі.

Ключові слова: демографічна ситуація, населення, природний приріст, природний рух населення, народжуваність, смертність, міграційний приріст.

Постановка проблеми. Глибоке вивчення населення та проблем його відтворення стає все більш актуальним завданням науки. Людина та закономірності її життєдіяльності є предметом вивчення багатьох наук: демографії, географії населення, економіки трудових ресурсів, соціології, філософії, політичної економії, а також ряду медичних і біологічних наук.

Демографічний чинник є одним з визначальних для забезпечення стабільного й безпечного розвитку Тростянецького району, а проблеми оптимального демографічного розвитку слід розглядати як першочергові інтереси району, як фактор і водночас як результат її функціонування.

Тростянецький район знаходиться на такому етапі демографічного розвитку, коли народжуваність зменшується, а смертність зростає. Це призводить до зменшення загальної чисельності населення і відсутності навіть простого замі-

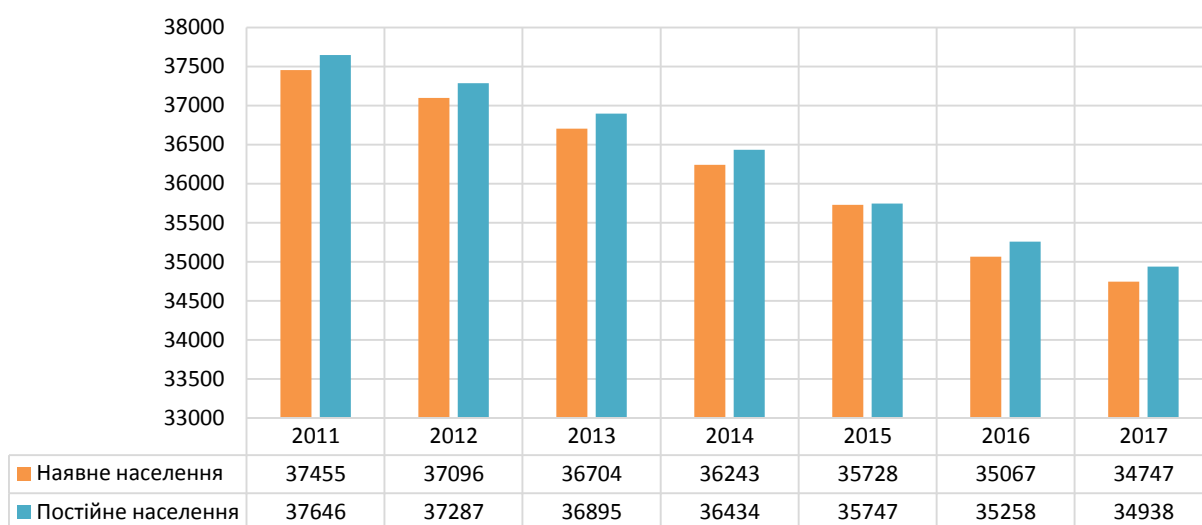
щення одних поколінь людей новими. Таким чином, спостереження за демографічними процесами у районі є важливими і актуальними.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми демографічної ситуації в області знаходяться у полі зору науковців. Статистичним забезпеченням вивчення демографічної ситуації займається головне управління статистики у Сумській області. Вивченню демографічної ситуації досліджуваного регіону присвячено багато наукових праць таких авторів, як О.Г. Корнус, А.О. Корнус [2-4], С.І. Сюткін [6] та інші.

Метою статті є розгляд демографічної ситуації у Тростянецькому районі та характеристика основних тенденцій щодо покращення даної ситуації.

Виклад основного матеріалу. Демографічна ситуація, яка склалась у Тростянецькому районі, відображає загальнообласні тенденції. За останні роки спостерігається зменшення загальної чисельності населення, при цьому збільшується смертність населення та скорочується середня тривалість життя.

Порівнюючи динаміку чисельності населення у період з 2011 по 2017 рр., спостерігаємо тенденцію до зниження чисельності населення. Так, станом на 1.01.2017 року за даними головного управління статистики у Сумській області наявного населення у Тростянецькому районі становить 34 747 осіб, що складає лише 3,2% від усього населення Сумської області. За період з 2011-2017 рр. наявне населення скоротилось на 7,2%, а постійне населення – також на 7,2% (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка чисельності населення Тростянецького району протягом 2011-2017 рр. (побудовано за даними [1, 5])

Аналізуючи розподіл постійного населення за статтю можна сказати, що у статевому відношенні частка жінок є більшою, як у 2002 р. так і у 2015 р. Переважання жінок у статевій структурі пояснюється меншою часткою смертності жінок та тим, що значна кількість чоловіків мігрує за межі країни. Дані, щодо статевого розподілу населення подані у таблиці 1.

Також варто зауважити, що зменшення кількості чоловіків і жінок є рівномірним та становить: чоловіків – на 14%, жінок – на 15%. Щодо кількості чо-

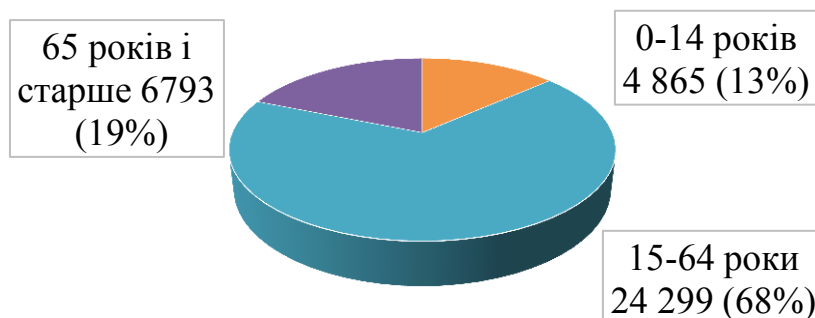
ловіків на 1000 жінок, то вона зросла. Якщо ж порівнювати із обласним показником, то в Тростянецькому районі він вищий.

Таблиця 1

Розподіл постійного населення за статтю в Тростянецькому районі

2002		2015		на 1000 жінок припадає чоловіків	
чоловіки	жінки	чоловіки	жінки	2002	2015
19286	22848	16575	19382	844	855

Проаналізувавши дані розподілу постійного населення за окремими віковими групами в Тростянецькому районі, можна зробити висновок, що частка населення у віці 65 і старше перевищує частку населення у віці 0-14 р. Також, можна сказати, що виражена тенденція до «старіння нації». Щодо осіб у віці 15-64 роки, то їх частка від загальної кількості населення становить 68% (рис. 2).

Рис. 2. Розподіл постійного населення Тростянецького району за окремими віковими групами (на 1 січня 2015 р.) (побудовано за даними [1, 5])

Одним із головних чинників, що впливає на демографічну ситуацію у місті є низька народжуваність. Саме цей показник впливає на природне відтворення населення. На народжуваність впливає ряд причин, серед яких економічні, біологічні, психологічні, соціальні. Від рівня народжуваності залежить процес заміщення поколінь, демографічне навантаження на працюючих тощо [3].

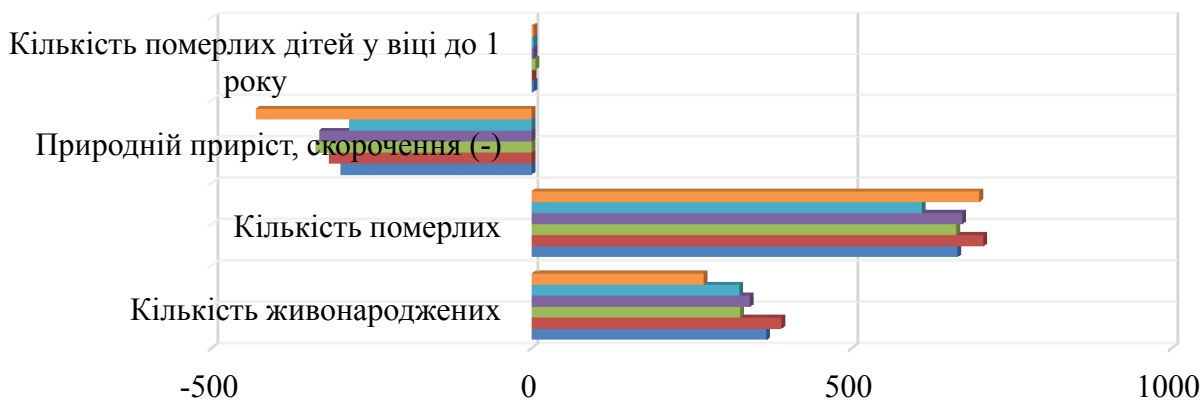
Аналізуючи рівень народжуваності протягом 2011-2016 рр. найвищий показник був зафіксований у 2012 р., а найнижчий – 2016 р. Також видна тенденція зниження народжуваності (рис. 3).

Смертність населення – ще один показник за яким оцінюється демографічна ситуація. У Тростянецькому районі показники смертності значно переважають показники народжуваності. На високий коефіцієнт смертності впливають різні причини, зокрема значна частка людей пенсійного віку, низький рівень медичного обслуговування, висока захворюваність населення.

Аналізуючи показники смертності спостерігаємо, що найвищий коефіцієнт смертності був зафіксований у 2012 р. Проте тут немає явної тенденції зменшення чи збільшення смертності. Вона хаотично зростає і спадає, а найменший показник смертності спостерігався у 2015 р. (рис. 3).

Природний приріст є основним показником, який визначає загальну чисельність населення і являє собою різницю між народженими та померлими. Найнижчий показник природного приросту населення був зафіксований у 2016 р. Простежується тенденція зменшення природного приросту.

Щодо кількості померлих дітей у віці до 1 року, то найвищий показник був зафіксований у 2013 р. (6 дітей), а найменший – 2012 р. (1 дитина) (рис. 3).

	Кількість живонароджених	Кількість померлих	Природний приріст, скорочення (-)	Кількість померлих дітей у віці до 1 року
2016	269	699	-430	3
2015	325	610	-285	3
2014	341	673	-332	3
2013	326	663	-337	6
2012	390	706	-316	1
2011	367	665	-298	3

Рис. 3. Природний рух населення за період 2011-2016 рр. (побудовано за даними [1, 5])

Ще одним значним показником, який впливає на демографічну ситуацію у Тростянецькому районі є міграційний рух населення. Показники міграційного приросту населення змінювались протягом останнього десятиліття. Найбільша різниця між прибулими та вибулими була зафіксована у 2015 р. і цей показник становив – 317 осіб.

У період з 2012 по 2015 р. показники сальдо міграцій знаходяться в негативному діапазоні. Проте у 2016 р. цей показник змінився на позитивний (рис. 4).

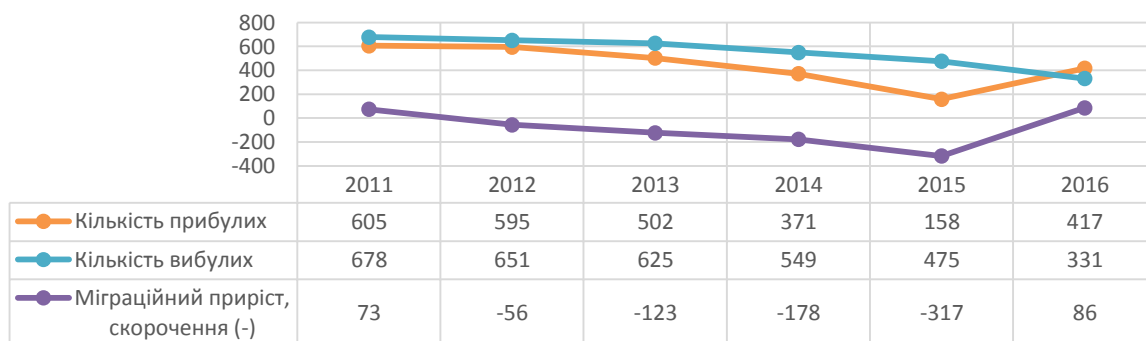

Рис. 4. Міграційний рух протягом 2011-2016 рр. (побудовано за даними [1,5])

Висновки. Демографічні процеси не можуть залишатися без уваги науковців, оскільки вони стосуються найважливіших сфер життя людей і рівня економічного розвитку району, області і країни в цілому.

Проаналізувавши демографічну ситуацію Тростянецького району, можна дійти висновку, що її необхідно покращувати; існує гостра потреба розробки шляхів подолання демографічної кризи. Такими шляхами, на мою думку, повинні бути: посилення охорони та оплати праці, забезпечення ефективної зайнятості, стимулювання народжуваності, підвищення медичного обслуговування, поліпшення побутових умов і впровадження здорового способу життя, створення широкої мережі державних та недержавних служб соціальної допомоги, підвищення рівня освіти населення, Проте, ключовим аспектом тут є не формальне регулювання, а практичне застосування.

Література

1. Головне управління статистики у Сумській області: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.sumy.ukrstat.gov.ua
2. Корнус А.О. Тенденції розвитку екістичних процесів у Сумській області / А.О. Корнус // Наук. вісник Чернівецького ун-ту – 2009. – Вип. 458: Географія. – С. 46-50.
3. Корнус О.Г. Демографічна ситуація у Сумській області напередодні другого Всеукраїнського перепису населення / О.Г. Корнус // Часопис соціально-економічної географії. – 2011. – № 11(2). – С. 57-61.
4. Корнус О.Г. Територіально-нозологічна структура захворюваності населення Сумської області: монографія / О.Г. Корнус, А.О. Корнус, В.Д. Шищук – Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2015. – 172 с.
5. Населення Сумської області за 2014 рік: демографічний щорічник / За ред. Л.І. Олехнович. – Суми: Головне управління статистики у Сумській обл., 2015. – 541 с.
6. Сюткін С.І. Географія населення: навч. посібник / С.І. Сюткін. – Суми: ВПП «Фабрика друку», 2015. – 128 с.

Summary

D.V. Frolov. Demographic Situation in Trostianetskyi District.

This article explores the demographic situation in Trostianetskyi district. We characterize the dynamics of population, fertility, mortality, natural growth, migration. Consider the relationship between men and women. The analyzed sex and age structure of the population based on population distribution by sex and age. The basic causes of the unfavorable demographic situation prevailing in the city and how they affect the main indicators of fertility, mortality, natural growth and migration. Recommendations to improve the demographic situation in Trostianetskyi district.

Keywords: demographics, population, natural growth, natural increase in population, fertility, mortality, migration growth.

911.3:271/279 (477.52)

Я.А. Демченко, О.Г. Корнус

РЕГІОНАЛЬНІ ВІДМІННОСТІ РЕЛІГІЙНОЇ АКТИВНОСТІ У СУМСЬКІЙ ОБЛАСТІ

У статті досліджено особливості територіальної організації релігійної сфери у Сумській області. Проаналізовано конфесійну приналежність релігійних організацій. Визначено рівень забезпеченості населення релігійними організаціями у розрізі адміністративних районів. Розраховано доступність релігійних послуг для населення. Виділено групи районів за інтенсивністю релігійного життя. Обраховано рівень дисперсності релігійних організацій. Виділено групи адміністративних районів за релігійністю населення.

Ключові слова: конфесія, релігійна організація, релігійна громада, Сумська область.